

Dels programes dobles a les crispetes

[Apunts d'una història del cinema a Girona]

GUILLEM TERRIBAS

Tot i que el cinema ja té oficialment 100 anys és un art relativament jove i encara la seva història es pot explicar o escoltar de primera mà.

A Girona no es diferencia gaire de com va començar el «fenomen» cinematogràfic respecte a les altres ciutats o pobles del país i si m'apureu de la resta del món. Va començar com el que encara és: una atracció.

qui més i qui menys s'ha fet la seva cultura lligada amb històries que ha viscut dins a una sala fosca.

A Girona, com a capital de província, era el lloc on es podia trobar des de la sala més gran i espectacular (Teatre Albèniz o Ultònia) a la sala més petita i de barriada –comparable a la sala més precària de qualsevol poble petit i amb manca de recursos de la província– com era el desaparegut Cinema Familiar. Les estrenes es feien sempre acompanyades de pel·lícules

LOS "VEINTIUNO" DE 1969

VUELTA AL AYER A.C.A. VUELTA AL AYER A.C.A. VUELTA AL AYER A.C.A. VUELTA AL AYER A.C.A. VUELTA AL AYER A.C.A. VUELTA AL AYER A.C.A.

PRESENTA
EN SESIÓN DE ESTRENO
SU FILM DE ARGUMENTO

VUELTA AL AYER

DIA 26 DE JUNIO -
A LAS 10:30 NOCHE

TEATRO ULTONIA

Cadascú pot explicar la «pel·lícula» de la seva relació amb el cinema. La veritat és que no pot variar gaire. Qui més qui menys ha tingut la seva experiència, les seves dèries, els actors o actrius preferits, la seva infantesa lligada amb el record d'una imatge, d'una pel·lícula, d'una escena, de la música que tenia aquella escena... També

CINE ORIENTE
PRIMERA SALA DE "ARTE Y ENSAYO" DE GERONA

CATORCEAVO PROGRAMA

Del 27 al 30 Noviembre 1969
A partir de los 4 de la tarde

A los tres años de su realización el público gerundense podrá admirar

Amor Adolescente

"Primer paso en firma del cine independiente en España"

de complement, que en principi –segons els programadors– eren les «dolentes», cosa que alguna vegada era al revés. En els pobles, aquestes estrenes tardaven uns mesos a arribar-hi. Alguna vegada, però, hi havia una excepció, i aleshores era un esdeveniment (el cas de la pel·lícula protagonitzada per Cantinflas Pepe que es va estrenar primer a Salt que a Girona, entre d'altres.). De totes maneres, les pel·lícules a Girona es

programaven amb força retard, després d'una intensa explotació a Barcelona. Només per Fires arribaven puntuals. Allò també era un esdeveniment. La influència dels cinemes feia més rendible els comerços de l'entorn. Sobretot els diumenges. La Plaça Sant Agustí de Girona era més coneguda popularment per la «Plaça dels Cines» que pel seu propi nom (allà hi havia el Gran-Via i encara hi ha l'Albèniz i el «Coli» i més avall l'Ultònia).

La programació doble es feia a tot arreu. I els diumenges molta gent entrava al cinema a les quatre de la tarda i en sortia a les deu. Repetia pel·lícula. Moltes vegades per qüestió d'horaris –sobretot els diumenges– les pel·lícules eren una mica més curtes (el secret era en els canvis de bobina i més d'una vegada se n'havien saltat una). I no s'hi menjava crispetes, però sí que molta gent hi portava l'entrepà i més d'un la «fiambrella». El dia d'anar al cinema era el diumenge. Durant la setmana molts de cinemes no funcionaven. El Gran-Via era el que solia fer cinema tota la setmana i anava passant les pel·lícules seves i les de l'Albèniz i les del «Coli». L'Ultònia en feia els dilluns, dissabtes i diumenges. El Modern solia fer la de l'Ultònia, però a partir dels dimecres. El Familiar, l'Orient, el Centre Cultural i a la Salle feien cinema com en els pobles, el cap de setmana (La Salle i el Centre Cultural, els

25 de Noviembre
Jueves
10-15 horas
CINE MODERNO

diumenges a la tarda, pel·lícules només aptes). Les pel·lícules, de fet només duraven una setmana. Casos extraordinaris com Los Diez Mandamientos, Ben-Hur, Lo que el viento se llevó, Dr. Zhivago... podien durar com a màxim tres setmanes. Això a Girona pels anys seixanta. En aquella època era normal els diumenges a molts de pobles posar-hi cadires i gent dreta. A Girona també hi havia gent dreta esperant que algú marxés, i a les enfosques ocupar el seu lloc. Cal esmentar que entre les dues pel·lícules era obligatori passar-

hi un «noticieru» anomenat NO-DO. Era un informatiu de quinze minuts que explicava les lloances del règim (sempre hi sortia en Franco, el Real Madrid... i el més dolent de l'estranger). Amb l'arribada de la «tele» i els seus informatius o «telediarios» –que deien el mateix– ja no tenia raó

PROGRAMA
4 de Julio PRESENTACION A las 10:30
EN SESION UNICA DE UNA SELECCION DE FILMS PREMIADOS

Gerona y sus Fiestas. N. Sans.
Medalla de Plata 1949

Competición en S'Agaró. J. Bonet.
Medalla de Plata 1949

Noche Mágica. E. Guada.
Medalla de Plata 1949 Argumento

Baile de disfraces. F. Sagüés.
Medalla de Plata 1947 Argumento

Centenario. (Color) F. Comas.
Medalla de Plata 1949

DESCANSO

El espíritu del viento. E. Fité.
Premio de Honor 1949 Argumento (Autor de PUERTA-CLOSAS)

La quimera del celuloide. P. Font.
Premio de Honor 1947 Argumento (Autor de DESBENGAÑO)

Volver a vivir. P. Font.
Premio de Honor 1948 Argumento.

Iniciación al programa los repertorios de FOTO-CINE SANS.

Juegos Florales de Perlas.
Franco en Girona
y Visita del Cardenal Tedeschini.

Foto y Cine SANS
Laboratorios fotográficos — Venta de material
REPORTAJES EN FOTO Y CINE
DE BODAS, BAUTIZOS, etc., etc.

Fotocopias Fotocarnet 6 minutos

LA CASA DEL CINEISTA AMATEUR
Salón de cine para pruebas y demostraciones

Ciudadanos, 3 GIRONA

d'existir i de passar els «Nodos». I varen desaparèixer de la programació dels cinemes.

La censura tenia un pes molt fort i podia influir amb l'assistència o l'expectació d'una pel·lícula. És de tots sabut l'escàndol que va organitzar –no només a Girona– la pel·lícula Gilda. Altres exemples: Esplendor en la hierba, El último cuplé o Siega Verde (que més tard se'n va fer la versió catalana amb el nom de Verd madur). Gràcies a la censura, la gent va fer córrer la seva imaginació i de vegades es veien coses que no hi eren i així naixia una llegenda.

Però per un grup minoritari –que també els diumenges anava al cinema i si calia dret esperant que algú s'aixequés– el cinema era més que espectacle, màgia, fantasia, aventures, amors i desamors. Era un lloc per reflexionar, pensar, discutir i fer cultura.

Així és com a través d'entitats –molt lligades amb l'Església, ja que era l'única

manera de poder reunir-se– es comencen a fer trobades i tertúlies amb l'excusa d'una pel·lícula amb un rerefons –i si no el tenia se'l buscava– que se'n deien Cinefòrum. I eren actes socials i al mateix temps per a cinèfils. Es projectava una pel·lícula amb un tema prou atractiu (Bergman era el preferit) i un expert cinèfil al final de la pel·lícula qüestionava una sèrie de coses i així començava un interessant debat-tertúlia que podia acabar a altes hores de la nit. El personatge més representatiu com a conductor d'aquests cinefòrums arreu de les comarques era en Narcís-Jordi Aragó.

Més tard varen aparèixer els cineclubs. Eren entitats que ja no necessàriament havien de tenir la protecció del clero,

CERTAMEN NACIONAL DE CINE AMATEUR

VII TROFEO 'ANTONI VARES'

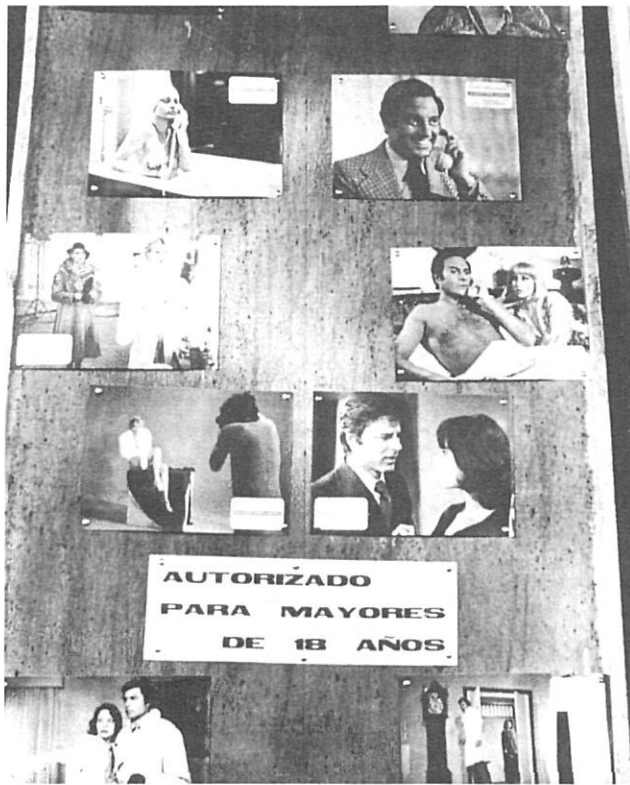
organizado por la agrupación fotográfica y cinematográfica de gerona y su provincia.

* que tendrá lugar dentro del programa de fiestas de los ferias y fiestas de san marcos

29 DE OCTUBRE AL 1 DE NOVIEMBRE DE 1973

sinó que eren «legals» i els seus membres pagaven una quota i es projectaven una sèrie de pel·lícules «minoritàries» exclusivament pels cinèfils membres del cineclub. A Girona el cineclub estava sota la protecció de l'AFIC (Agrupació Fotogràfica i Cinematogràfica) que tenia el seu local al carrer de la Força. Les projeccions es feien en el cinema Modern i per problemes es varen traslladar a Salt, primer en el cinema Núria i més tard en el cinema Esplai. Algunes de les pel·lícules es projectaven en versió original. I moltes

vegades eren presentades per un crític i al final hi havia un debat. El crític més representatiu d'aquesta època era en Miquel Porter Moix. El cineclub de Banyoles també va tenir la seva ressonància i molta gent de Girona hi anava.

El cineclub de Girona va perdre la seva força quan es va obrir a Girona, en una època d'obertura per part del govern (finals del 60), el Cinema d'Art i Assaig. Pel·lícules en versió original –una mesura imposada pel govern, així era més minoritari segons ells– i d'entrada no comercial. A Girona la primera i única sala durant molts anys va ésser el desaparegut Cinema Orient. La primera pel·lícula: *Repulsió* de Roman Polanski. Tot un èxit. Massiva assistència perquè es deia que la Catherine Deneuve sortia despullada. Després de la primera decepció (no sortia despullada i a més s'havia de llegir), el Cinema d'Art i Assaig va tenir un públic minoritari però fidel. L'empresari Narcís Agustí tenia l'assessorament del crític

de cinema del diari *Los Sitios* i de *Ràdio Girona*, Josep Planes. Perquè a Girona, també hi havia crítica de cinema. En el diari *Los Sitios* en Mariano Oliver i més tard en Josep Planes. A la revista *Presència*, que sortia cada setmana, els crítics eren en Jaume Genover, en Carles Martínez i l'Enric Canada.

Anys més tard, amb la reforma i canvi de propietaris (Gubau-Gratacós) el cinema Modern també va fer una opció de Cinema d'Art i Assaig, però ja era el final d'una època. El Cinema Orient es va convertir en Cinema «S», més tard va desaparèixer (la mateixa empresa va obrir els cinemes Catalunya). El Modern va obrir una altra sala, però es va dedicar al cinema comercial i durant una època –ja en democràcia i sense censura– a fer cinema «X» (com a nota curiosa, el públic majoritari del cinema «X» eren jubilats).

Durant aquests anys, encara de dictadura, s'ha de dir que a Girona i a d'altres indrets es feien projeccions «d'amagat».

A Girona en el local d'AFIC o en el seminari, la pel·lícula més representativa era *El acorazado Potemkin* o *El gran dictador*.

A la Casa de Cultura de Girona, també durant una època s'hi varen organitzar curssets i projeccions de cinema dirigits per Miquel Porter Moix i en Josep Planes. Més tard s'hi va fer –els dijous– cinema de franc fent cicles de cinema, portats amb molt bona intenció per en Ramon Bover. Actualment és la seu de la Filmoteca de la Generalitat i la programació ve feta des de Barcelona. Les sessions es fan els dilluns, són gratuïtes i l'assistència és correcta i fidel.

Cal apuntar també que, a part de la vida social i cultural, el fet d'anar al cinema a Girona capital, el mateix que a altres indrets de la província, el cinema com a creació va tenir

la seva importància i incidència en la vida quotidiana. Des de la realització i filmació de pel·lícules d'àmbit amateur o de professionals de fora que venien a buscar exteriors. El cas més sonat va ser la filmació del film americà *Pandora* y el holandés errante del director Albert Levin. Interpretada per l'Ava Gardner en el moment màxim del seu esplendor –casada amb en Frank Sinatra– James Mason i el torero-rapsoda/actor català Mario Cabré (que veus populars deien que havia tingut un affaire amb l'Ava...). Rodatge a Girona capital i sobretot a Tossa. Quant a realitzadors gironins cal destacar a Antoni Vares (durant un temps per fires es donava un premi de cine amateur amb el seu nom. Actualment el seu material es pot trobar a l'Arxiu Històric de la Ciutat). Jordi Lladó, que va arribar a fer un llargmetratge els

anys 60 anomenat Amor Adolescente basat en una història de José M. Gironella. Narcís Sans, que a part de fotògraf, va ser el primer corresponsal de televisió espanyola i també va fer molts reportatges i documentals, que ara han estat donats a l'Arxiu Històric.

Amb l'arribada del «600» i de la «tele» els hàbits d'anar al cinema varen anar canviant. Però el vídeo ha transformat la manera de fer i d'anar al

cinema. Les pel·lícules es consumeixen més ràpidament, les estrenes de les pel·lícules comercials van al dia, es fan multisales (els ABC) i en els pobles tanquen els cinemes i pràcticament tot es concentra a les capitals: Girona, Figueres, Olot, Palamós, Platja d'Aro, Blanes... i poca cosa més. I arriben les crispetes.

L'any 1990 un grup de crítics de mitjans de comunicació de Girona vàrem crear el Col·lectiu de Crítics

de Cinema de Girona, amb l'objectiu de recuperar un tipus de cinema que no es feia a Girona (una posada al dia del que havia estat el cinefòrum, el cineclub i el cinema en versió original) i amb l'empresari del cinema Catalunya i la col·laboració de l'Ajuntament i la Generalitat es va organitzar la 1a Setmana de Crítica a Girona. Vuit pel·lícules, debats, conferències, presentacions de llibres, durant una setmana es va demostrar que a Girona hi havia un públic per aquest

cinema de la Universitat i la creació del Cinema-Club Zèlig (que està portat per estudiants universitaris). Avui, després de Barcelona, Girona és la capital catalana on hi ha una programació d'un tipus de cinema «diferent» i en versió original. Aquest col·lectiu, a més, col·labora en moltes altres iniciatives cinematogràfiques que es porten a terme a Girona. I com a exemple més significatiu és la celebració del Centenari del Cinema a Girona, on el col·lectiu de

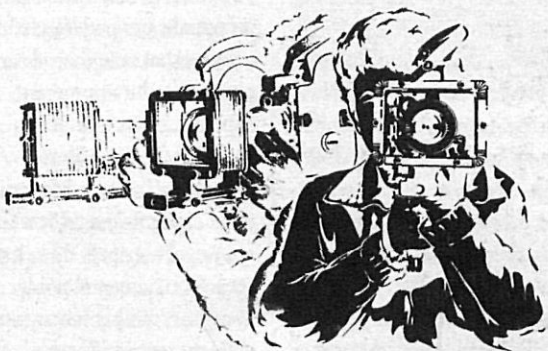

tipus de cinema. L'any següent i amb més participació es va fer la 2a Setmana de la Crítica i d'aquí ja va sortir que era possible i viable fer-ho tot l'any. Amb els empresaris del Cinema Modern es va arribar a un acord i d'aquí va sortir una programació estable en el Cinema/Estudi Truffaut. Aquesta experiència a hores d'ara encara dura, i ha portat una dinamització dins el panorama cinematogràfic a Girona, combinant al mateix temps amb els cursos de

crítics, els empresaris, les institucions i la Universitat de Girona han portat i estan portant a terme diverses activitats. En va ser la culminació el passat 28 de desembre, Centenari del Cinema, quan Girona va ser l'única capital de l'Estat espanyol on totes les sales comercials de cinema varen fer cinema gratuït.

I el cinema continua, com la vida mateixa.

Guillem Terribas

**XVI FESTIVAL INTERNACIONAL DEL
FILM AMATEUR DE LA COSTA BRAVA**

SANT FELIU DE GUIXOLS - 4 al 11 Junio 78